

IŠ NEDIENORAŠČIO

2000-ieji. Rugpjūtis

A

Hermeneutinis Gražinos Cieškaitės ratas tam tikra prasme užsivėrė. Kūrybos sublimaciniame energetiškume tūnojęs pūlinys pratrūko. Tėvas, Globėjas, Dievas buvo išradingai ir puošniai nugalaboti... Transgresyvus ženklas, įspėjamas vyksmas ir drauge riba – metafizinis signalas-paraiška, kad jau atėjo laikas monografinėi studijai apie Cieškaitės fenomeną. Tik neaišku, kas Lietuvoje įstengs tuo užsiimti.

D

Bajorystė gali būti tik vidinė žmogaus kokybė, inteligentiškumą funduojantis kamertonas, tačiau ne išoriškai dokumentuota luominės prisiskiriamybės sankcija. Ypač dabar – Lietuvoje. Būtinai kraujo statusas, solidarus bent jau su Apvaizdos humoru, be žemažiūrės klaninių išskirtinimų / privilegijų lygiavos.

Ko verti vojažai į Skandinaviją bajorystės dokumentų pretekstu, jeigu juos vykdo *poeta*, dažnai paskutinis plebėjas, luominėmis indulgencijomis kemšantis fasadinis dekoratyvumo, tarpais gyvūniško nepakantumo, falšo ir agresijos skyles... Ko benorėti, jeigu bajorystė buvo pirmiau dievystės – ar ne iš čia amžinos lietuvių tragikomėdijos ir neva kultūrinių politikų farsai?

R

Eretizmas ir erotizmas estetinėje lietuvių kultūroje, regis, neįgis konstruktyvaus formanto / fermento teisių, ir gimtoji kūryba „ant visados“ liks užgožta aneminių filologinio inteligentiškumo / manieringumo bendrybių, kur arba paklūstama formalizuotiems Vakarų metodų trafaretams (neva analizuojant), arba atsidavinėjama budistinėms azijatinio žodžio va(i)dybos pakraipoms (neva kuriant); tokį neorganiską savanoriavimą Justinas Mikutis – vos tik užsiminus apie lietuviškuosius rytiečius – kvalifikuodavo „dvasiniu impotentizmu“. Taikliau nepasakysi... Ne pats kaimietiškas lietuvių literatūros substratas kaltas,

o jo profilį deformavusi bei kanonizavusi kompleksuotos sąmonės filologija / ideologija. Iki pat šios dienos. Ir tokie yra lituanistinių instancijų bei institucijų „nuopelnai“.

I

Vis dėlto Jean Cocteau eseistiniams intelektualiniams svarstymams apie meną, poeziją, save – nėra lygių. Toks niuansuotas pastabumas, aforistinė kriticismo raiška, minties ne stilistinis, o egzistenciškai / pasąmoniškai jautrus nušlifavimas. Dieviškai iš prigimties grakštu. Erudicija ne skolinta, bet ir ne savitiksle, – atliepia meninės religijos substancijai, kurią dekadanso bravūra ne naikina, o unikaliai išryškina per angeliškai įsielektrinančią *ego* kraujo kalbą (RoRa, H. Kunčius šia linkme galėtų dar drąsiau eiti „ant zlasties“ visų generacijų kretinams).

P. S. Jaunystėje važiuoju traukiniu, skaitinėju tuomet gražiai išleistus kuklučius J. Cocteau prisiminimus su, berods, jo paties elegantiškiausiomis iliustracijomis, tiesiog „kaifuoju“. Įlipa vargšelis G. P. ir nusiviepia pasmalsavęs, koks skaitalas Ramučio rankose. Jis, nabagas, nežino, kas yra angeliškojo katastrofizmo ar dvasinio nuopuolio ideali architektūra – J. C. kūrybos kalbos esmė, jo žaidimo tragedijų grožis. Apie kokias perspektyvias lietuvių estetikos permainas ar akiračius aš galiu kalbėti, kur nei metafizinio pradžens, nei jutiminio visavertškumo sklaidos, autentiškesnės, simbiozinės jų savivokos nėra ir nežinia kada apsireikš (kraupią daugumą turiu omeny, o ne individuacines išimtis).

A

Grįžtant prie Cocteau. Nejaugi lietuvių eilėraščio žodis niekada neįgis reikiamos erekcijos ir šarmo, nors pirmas pas mus jį lyg ir apčiuopė J. Tysliava (Cocteau maršrutų žinovas, todėl Laikinosios sostinės liurbų išniekintas).

Apskritai apie lietuviškojo eilėraščio *rotondą* kalbėsiu tada, kai atsiras žodis – ilgesingo, apoloniška muskulatūra subtiliai vibruojančio kalbos pajautimo tvarka, bazė ir centras.

P. S. Gal geriau, kad D. K. ir panašūs į jį net nesiginčytų su manimi, nesieikvotų veltui – geriau visai nepastebėtų ir negirdėtų savo pačių labui... Tokia laikysena neišvengiamai stumtelėtų juos padoresnės meditacijos linkme, o ne leistų tuščiagarbiškai puikuotis neva refleksija, tai yra lietuvišku teisuoliškumu, kurio jie nesugeba kūrybiškai įveikti. Jie ne charakteringi rožių augintojai, o pasakytų Cocteau, šių augalų laistytojai kvapalais bei aliejais. C. dar priduria: koks nepakeliamas kvapas, jeigu laistomas ne rožių krūmas, o, pavyzdžiui, lavonas. Dalis lietuvių poezijos, ypač pretenzingosios – tokia. Ne jai dirbtinius kvietkus, tai yra pačią save, pražydyti; kur ji gaus mažąjį prinčą, gebantį tai padaryti? Juk Slunkiai irgi Pelėdos bei Vingių Jono ainiai šiandien jau su kitkuo grumiasi. Pasauliui ne tik pasirodyti, nustebinti, bet jį ir užkariauti gviešiasi, – esą juk nėra dabar gerų poetų svetur. Vargiškos šitos pretenzijos – netikiu jomis nei namų, nei pasaulio plotmėje, net jeigu tamsiajai globalinei konjunktūrai ir pavyktų atlikti dar vieną misionieriams / užkariautojams palankią Judo meškos paslaugą.

N

Žmogus apskritai, o lietuvis ypač, linkęs paklusti tik įsakymų, paragrafų logikai, tai yra biurokратиškai kanceliarinių lydraščių kalbai, ir niekuomet netaps jautrus kūrybiškoms aloginio stuburo arterijoms. Dvasios minties bei teorijos jėgai jis tiesiog abejingai kurčias. Toks istoriškai išpopintas firminis liaudiškumo esmės ženklas. Atavistinis gentinio chazimzo ir bendruomeninio mušto dresūros palikimas. Nėra nei pritarimo, nei palankumo individuacinei valios galiai Lietuvoje – licencijos suteikiamos tik bandos ir baudų jausme, kolektyvistinių pseudoekstazių „patirtyse“ išvoliotai papročių ir draudimų teisei. Toks net valstybės tvarkymas bei tvarkymasis viduje, tokia viso labo ir kūrybos estetika ir net ją fasadiškai „liberalinančių“ linijų giesmė.

Ar kada nors lietuviškasis smūtkelis pradės (nors) mefistofeliškai žvengti?

A

Vis dėlto kiek storžieviškos disharmonijos teikia veikėjukai, kurie į humanitarinę terpę ateina su nehumanitariškai „išdirbta“ oda. Dvasinės poros kitaip juose išsidėsčiusios, krauju kūneliai ne tos rūšies ir funkcionaluza kvilai aritmiškai su bjauriais, neretai nusikalstamais trikdžiais. Nei poetas, anei nevykėlis, o tik šiaip savo vidutinybę pakurstantis šlykštukas, o jeigu šią sferą dar ima ir okupuoja moteriškos su nenusisekusiomis lyties biografijomis? Ne Kristeva, pardon, ne Kristeva. Gimtąją, brangiąją Lietuvą ir kai kurias jos aktyvistes turi galvoje.

S

S. G. niokoja visus gyvuosius bei mirusiuosius, kurie jam yra ar gali būti pavojingi savo kūrybos visuma, pobūdžiu ir dydžiu. Juodai telkia jų atžvilgiu pačią juodžiausią opinią. Ir liaupsina visus, kurie jo išsikopotam statusui – nulis. Ar toks elgesys – nobelinio talento požymis? Vienareikšmiškai – ne. Tik alkūninės vidutinybės, statisto, kūrybos gimnazisto ir grimasisto, marionetės pretenzija, mafijinė sandėrių su kultūros prekijais ir gangsteriais – o ne dieviškaisiais sąskambiais – dvasia.

A

Kartais atrodo, kad lietuvis velkasi per suplaktas balų vandenų putas, ne iš gilumos riaumojančių bangų keteromis šuoliuoja, o pašiauštų kūdros vilnelių, surambėjusių maurų paviršiumi pats toks kūrybiškai / filologiškai nusimielioravęs slenka ir slūkiną bijodamas pakelti galvą aukštyn ar žvilgtelėti į bedugniškumo akivarus po padais (pavarčius kokį literatūrinį žurnalą, dažniausiai liks toks įspūdis). Ir tai – XX amžiui baigiantis.

Įgimta ir pasąmonės baimė (libidiškumo ignoracija), ir transcendencijos vaidyba, ir dar pamaiviškas didžiavimasis savo negaliom bei ydom, tai yra infantilumu. Jis pilnas kažkokios keistos rūšies akultūrinių pusiau luptos, pusiau skustos amfibijos sindromų. Jo draša ir fobijos nepakeliamai klaidingos – dažniausiai ne vietoje ir be pagrindo demonstruojamos, todėl fundamentiškai melagingos.

Jis pasiryžęs sužiaumoti liberalesnį Prezidentą ir demokratiją daiginančius kai kuriuos patarėjus, korumpuočiausio bei korupciškiausio politikavimo būdu statydamas gyvą paminklą kultiniam autoritarui, iš esmės bedievišką kraštą nenormaliai apkėtodamas bažnyčiomis ir čia pat – naty dorovės pretekstu – drausdamas Casino įstatymus, ir dar čia pat tuo pačiu pretekstu inicijuodamas kampaniją, idant būtų tirštai apskrepliuotas dvasiškai kompetentingesnis kolega – politikas ar kultūrininkas... Iš čia ir mūsų Žodžio / Rašto estetika, kuri bazuojasi aritmetiniu stiliaus išmokimu, jo fazių konjunktūriškumo pratybom. Tokia ji nei medituos, anei staugs po vaizduotės visatos skliautais, o tik muistysis (ir muistos) pavožta po liaudinio bendrybiškumo tvaikų etnologiskai seikėjančiais konservatyvių reglamentacijų duonkubiliais.

K

Negalima akilai imtis repertuaro, kuris netinka tavo balsui, – tai Violetos U. kūrybinės fenomenologijos credo. (O ką daro mandruoliai iš mano daržo?) Lietuviškas, suvalkietiškas žmogiškosios visumos paprastumas ir jame – būtent jame – slypinti vos ne kosminė meninio dainininkės talento jėga. Jokios pozos, jokių skylėtų pretenzijų ir neišsiplunksnavusio *aš* dekoracijų, – pasirodo, galima išsinerti iš sudūlėjusiais pelais atsiduodančio dvoko, apeigiškumo puikybės, „tradicijos“ teroro, intrigų psichologijos it iš kraitinių dvasinės plikbajorystės marškinių.

Menas šiuo atveju – visų pirma profesionaliai atsakinga vidujybiškumo telktis, kuri ne susvetimėjiman bloškia, o per žmogišką šiltumą ir tiesiog gaudinantį betarpiškumą keliasi ir kyla aukštyn – kartu su tavimi, klausančiu, kaip solistė ir dainuoja, ir kalba. Žinoma, retas atvejis tarp muzikų. Tačiau dvasinė asmenybės jėga vis dėlto visur yra jėga, be jokių arogantiškumo priedų ar apsimitėliškų, manieringos vidutinybės pasipūtėliškumą graviruojančių, suktybės scenarijų.

A

Kas nors kada nors (derėtų jau šiandien) užsiims psichologingvistine V. L. raiškos

rekonstrukcija; turėtume susilaukti neįtikėtinau įdomių tekstinės analizės įžvalgų – pradendant nevaldomomis pikto geismo konfigūracijomis, per jėgą brukant griovybiškai virusinę „įstatymdavystę“, ir baigiant lytiniu *ego* kaukių nesubalansuotumu, kuris šeimininkauja šito firureriuko prigimties ir sąmonės skaidulose.

T

Emanuelis Levinas... Kažkokia fantastika, bevaisės Lietuvos žemės intelektualinis stebuklas – turiu galvoje jo debiuto faktą tarpukario Kaune. Jis, Miltinis, Škėma, būsimų lankininkų startai rodė, ko gero, gana natūralią, europinio Vakarų įdirbio aptreniruotą, netgi naujaromuvietiskumą jau beįveikiančią Lietuvą.

Kai dabar galvoju apie suvešėjusį vežėjišką kaimo klasikų strategizmą (alkūnėmis per Europą iki Nobelio komiteto, žūt būt nustumiant tą, kuris, regis, ir be alkūnių galėtų būti įvertintas Nobelium), nukreiptą prieš šį kažkur greta oficialiosios literatūrinės politikos praskriejusį ir tebeskriejantį projektą, nelinksmu dėl kūrybos likimo, ateities, meninės saviugdros horizontų pobūdžio, estetizmo revizijų ir plėtros Lietuvoje. Juk intelektinė saviuzoliacija ir kultūrinės kūrybos savižudos cenzas tebegalioja lietuvių rašytojams ir po Kovo 11-osios. Ar yra kas iš pasaulinės patirties reikšmingo bei pozityvaus, kas neatsitrenktų į esminėms reformoms vis dėlto nepramušamą lietuviško kietakaktiškumo / rašytojiškumo luobą? Kiek tęsis ši arche mentalinė nykastis, šis nesusikalbėjimo ir intelektualinio „glušumo“ kolapsas?

O

Sutinku, Nabokovo Lolita šaukiasi Carolo Alisos paralelės, bet, man, regis, tiksliau, aš priklausyčiau prie atviresnio, psichoanalitiškai motyvuoto, šių abiejų autorių bei jų kūrinių interpretacijų šalininkų (tokių pasaulyje nėra dauguma, ir ne jie diktuoja madas, bet esmingus akcentus galiausiai sudėlioja vis dėlto jie). Ir ne dėl to, kad Nabokovui Freudas – Vienos šarlatanas. Gal nepakankamas – taip, bet vis dėlto ne šarlatanas. Va to froidistinio „šarlatanizmo“ nabokovams ir trūksta. Lietuvaičiams net

netrūksta. Tiesiog nėra tiek, kad jau galėtų būti pasigendama daugiau, trūkti, kad būtų apčiuopta pati trūkumo situacija. Nėra kai kurių šaknų – tad ir vaisiai tik importiniai, kuriems lietuvaitis neturi atitinkamo skonio receptorių, todėl jie jam – neskanūs. O savas apraiškas lyg paklydęs avis puola ir sunaikina. Nepaaukvoja dievo avinėlių, ne. Naikina, eliminuodami net aukos (talento tradicijos, jo laisvės įdirbio, naujų horizontų), patį dievo avinėlio savyje, precedentą.

* * *

APIE ŠITĄ ŠALĮ IR JOS LITERATŪRĄ

(Iš pasisakymo Lietuvos literatūros ir tautosakos institute 2001 metų kovo mėn. apie 1999 – 2000-ųjų ir apskritai pastarojo laikotarpio knygas.)

X

N
Inteligentija Lietuvoje, išlošusi valdžią, vis akivaizdžiau ir grėsmingiau kliedi. V. L. – to pavyzdys. Ar čia istorinis Žečpospolitos palikimas, ar neįveikiamos paveldimos lietuviškųjų inteligentų proto ligos?

Jis joks idealistas ar romantikas. Jis gudrus lošikas situacijomis, o kai avantiūroms laikas praėina, savo metodiką ir strategiją išlaikyti tenka represinės įstatymų leidybos priemonėmis. Ne stichinė autoritarizmo bacila, o prigimtinės kilmės brutalija maitina įdiržusias šio išoriškai minkšto žmogaus smegenų ląsteles. Net darosi įdomu, kiek ir kaip ilgai tai truks ir kokias metamorfozes jis greitai laiku patirs. Tiksliau, ko jis griebsis prieš savo oponentus, ką dar išgudraus. Tik jau nesėdės rankų sudėjęs opozicijos klaupkose. Demagoginė šito žmogaus tūžmasti Lietuvoje iš kiekvienos pato- situacijos randa plyšelį *vėlekos* atsidurti „mes laimėjome“ rolėje... It mefistofeliškasis „che che...“

Ė

Kai pamatysiu visus Šarūno B. filmus, galėsiu atsakyti į savo paties klausimą: kas tai – postmodernus (baltiškai estetizuotas) naujojo nebylumo universumas ar dar viena archeologiškai infantili lietuviško bernelio smūtkelio parafrazė?; fenomenali translietuviškų patirčių komunikacija ar pretenzinga gimininės bendruomenės skurdumo bei kultūrinio kurčnebylumo iškasena?

Ir tas jo Leo Caraxas ... buvęs nebuvęs.

Naujoji kultūros administracija Lietuvoje, regis, teisi dėl būtinybės: 1) mažinti nacionalinės premijos laureatų skaičių; užteks reklamiškai vaizduotis, jog esame genijų (o ne prikliū vidutinybių) tauta, ir – svarbiausia – 2) nesilaikyti įsišvankavusios kvotos pagal kūrybos sritis... Labiausiai tai liečia rašytojus, atviru tekstu teberenkančius socdeminės lygiavos balus: maždaug kad tik nors vienam dviem kasmet patekti į eilę prie premijų kasos. „Viršnorminių“ komiteto pirmininko (S. G.) atviravimų žiniasklaidoje šia tema nereabilitavo jokie norminiai (V. S.) tikslinimai ar nerašytų taisyklių detalizavimai (akių muilinimas ir pudra ant negrabaus įsikalbėto (savi)narciziškumo bei vertybių savivalės kūno, kuriam iki šiol neatliktas joks visą lituanocentristinę humanitariją skrodžiantis auditas).

X

Ne vien R. Granausko prozai būdinga naminė kolektyvinio utilizavimo ideologija, tačiau šis autorius dėl to įkyriausiai suaureolintas, nors jo kūryba yra ne giliosiomis naracijomis patikrintų, o prie daugumos smegenų priderintų, vertybinę aprobaciją etnokonjunktūriškai „atlaikiusių“ stereotipų raiška; todėl totaliai svaiginamasi pagerintu *parduotų vasarų* bei *kas dainon nesudėta* kraičiu (tik, žinoma, be jokio lietuviškųjų joknopatofų kvapo). Tuomet kartais gimsta masiškai skaitoma literatūrinė operetė, atmiešta dramatiškumą egzaltuotai paburkinusiu bekūnės vaizduotės striukumu. Stilistinė jos tariamybė konstruojama pagal sovietmečio cenzorių (o dabar – pagal valstybinės kalbos komisijos normintojų) štampos, pavyzdžiui:

„*Šiaurės Vakarų Lietuva – muzikantų kraštas*“. Tik pamanykit, tai yra žinokit ir nedrįskit ginčytis, jog tai nuostabi (sektina ir siektina) lietuviško pavyzdžio prozos kalba. O iš tikro – tragedinio (pokaris) *travesti* ašaros ir buitiškai instaliuojamas behorizontis atminties kontekstas sakinyje – iš žvirblio skrydžio tikrai „visko neapreprsi“, išskyrus „savo medpadžių galus“ (teisinimais / atviravimais pagal R. Granauską). Ar tik dominuojančios šio autoriaus ortodoksijos virtuvė nebus nurungusi garsiųjų V. Ramono „Kryžių“ (prieš pusę amžiaus (reprezentacija!) išverstų net į anglų kalbą?!)? Laikas joje skandinamas taip, tarsi nė nebūtų buvę V. Janavičiaus, M. Prousto ar F. Fellini (o vien tie nelemti (eksportui kaip gyvi) medpadžiai). Šventumas vėl muziejiškai (o net ne archetipiškai) ikoninis, altaristiškai dekoratyvus (o ne inversiškai konfigūratyvus). *Dienoraštis* – tačiau ir tas visažinybiškai paspalvinta, kolektyvinės dvasios retežiais tebekaustoma, bet jokių rašymo geismu neįkaustyta, todėl net nedienoraštiška, nes nesavaiminė vaidyba.

X

Gal vis dėlto pirmiau (geriausiu atveju) *Ruduo* (V. Bložės), o po to jau – *Mirti reikia rudenį* (D. Kajoko)? Tai dėl ažiotažų... Ir nacionalinės premijos laureato statusas čia, Lietuvoje, turėtų reikšti tiek, kiek refreno *ir nieko, Lozoriam, ir nieko neįvyko* pirktinio intencionalumo negalia. Tarpais tokia krikščioniško-liaudinio klipo informpiurė, platformiškai direktyvi – ypač kai norima „*tiesiog ramiai su meile užrašyti*“ (iš Kajoko). Ši gėrybiškai patikimos tvarsliaivos noro norą glemžiasi importiniai rytų – vakarų traukos centrai, nors žvejyba juose – viso labo didaktinio pakylėtumo užsiėmimai, vedami literatūrinės tebebos mokytojo, vengiančio padidėjusių meninio identiteto limfmazgių, užtat mėgdžiojančio „medpadiškai“ puošnias parodomą kalbos prakilnumo charizmas. Tačiau į jas patyrimiškai neinvestuojami komunikaciniai lingvistinės *ego* autentikos popieriai, kad ir kiek apie jų magiškumą gražbyliautų lobistinė aplinka ar burbulą pučianti kritika, jau profesoriškai / platformiškai modeliuojanti šventaplanės Kajoko

– Kukulo – Putino trejybės konceptą (žr. vodevilinį V. D. projektą antrame 2001 metų Dienovidžio numeryje), iš kurio, reikia manyti, ši pažangi nuoroda bus spėriai permesta į visiems privalomus vadovėlius, idant jaunoji karta įsiklausytų: Putinas, Kajokas, Kukulas. Skamba... Poetų trijulė beveik be komentarų, nors jie kyla savaime. Mat šiaip jau poeto kūrybos autentika ir jį patį, ir skaitytoją turėtų išvaduoti nuo priverstinio gėrėjimosi paviljoninėmis kalbos reikšmių technologijomis... O juk šios trijulės, kaip ir dominuojančios kanonizuotos daugumos, poezijos kalba vis tiek „naudojama“ tik kaip embleminių sutarčių sistema, nes nėra ji it kūno įvykius polivalentiškai išgaubiančių archetipinių savo pačios skliautų valdovė. Nėra ir nebuvo šios ašies didybė, „paslaptingo antrininko“, atsakingo už vidinę transgresinio kūrybos Dievo plastiką; neturi ji to, ką A. Artaud vadino „kosminiu žvarbumu“, kuris pertranscenduoję žodines kajotiškai gražių bei gramatiškai / granauskiškai nugludintų sakinių aplikacijas. Vis tiek itin dažnai spekuliuojama frigidžiškais *guzikų iš š...* darymais, nepatiriant nei modernių lingvistinių atsivertimų, anei kalbančios žodžio tylos mutacijų, kadangi postmoderno prastovos Lietuvoje ne visada sėkmingai konvertuojamos į perteklinio grožio karūnacijas, nes nėra išsivėję iš „tobulą įtampą“ generavusios žemės.

X

Alternatyva sudulėjusiai praktikai galėtų būti (ir iš dalies yra) eksperimentiniai A. Tereškino bandymai proza (Metmenyse. Nr. 74, 75, 78) – *I love Foucault, arba mano vadinamasis amerikietiškas gyvenimas*. Šioje prozoje vėlesnis (civilizuotesnis) – po Kito (po antrininko, arba apskritai po nekito) mirties save randantis kultūrinis dienoraštinis išsipasakojimo srūvis. Nereikia manyti, jog herojaus (protagonisto) dislokacijos tekste ir būviškieji susidorojimai su savimi dar tebeieškomą lietuviškojo *aš* autorystę marinančiam (ir drauge jau memuarinančiam) prozininkui – lozoriškai lengvi. Kad ir koks profesikiškai patrauklus būtų Foucault ilgesys, jis ir lieka tik ilgesys, kurį tarpais teatstoja lyrinį sakinio šakną sofistika – o ne kūnišką elgesį

perpratusi stilistika, – kadangi oportunistinis kūno streikas nėra pasionariai ironiškai talpi (viršūninė) kūno įvykių-išskyrų (ašarų, prakaito, seilių...) savisatisfakcija. Mat stokojant interkultūriniais sąmonės ryšiais, tai yra liberalumu, išsteneruotos ontologinio vientisumo tradicijos lietuvių literatūroje, į ją neakivaizdžiai braunasi tik erudicinių ženklų bei technologinių įgūdžių, tai yra nepatyriminių išpūdžių, sankaupos. Juose per maža būna (arba ir visai nėra) desadiško (kraujo), vyno, išmatų vaizduotės misterijos krūvio, kurį atviriau (iš)sijudinusios yra *nusikalstamos*, vadinasi, „referenciniam dinamizmui“ visapusiškiau atsidasviusios, Vakarų pusrutulio gyventojų *plunksnos*. Kada visas šis kūrybos aksiomatiškumas bus įsisąmonintas bei pagerbtas Lietuvoje?

X

Regis, net į S. P. kraują ir smegenis įsikirtęs konktunktūrinės įpėdinystės virusas, jeigu kitokiai (nei D. K. / A. M) poezijai verdiktai gali būti skelbiami, vadovaujantis nuvažiavusių traukinių logika. Kaži kuriam iš tikro vertėtų ją taikyti? Ir apskritai – kokie čia atskaitos kriterijai, kalbant apie kūrybą *nuvažiavo* – *nenuvažiavo* terminais? Įsidėmėtina reakcija / eskalacija dėl A. Mockaus 2000-aisiais išėjusios eilėraščių rinktinės „Tušti namai“. Tik korumpuotai situacijai bei dinastijoms vergaujantis balsas gali mesti pirštinę (it kalte) poetui, kam šis įdomus translietuviškesnio kalbos tembro judesiais, juos aptinkąs natūraliau nei prozdūkiškas grynumo variacijas blefuojujantis literatūrinio podiumo pirmuonys... Čia svarbu ne traukinių išvykimo / atvykimo grafikas, o ant kokių magistralinių bėgių (bei siaurukų) užkelti patys auto/loko/motyvai. Kartais vėluojančių jų sąstatų akcijos gali būti įspūdingesnės už stagnacinę saviraidos ir koja kojon žengimo (vėl tie kolektyvinio sociumo medpadžiai) lietuviškan dangun ramybę. Ir ar *mylintis*, ar tik steriliai stenantis *organizmas* koncentruojasi kalbos atminties atmintin: kai T. S. Butkaus tokio pavadinimo rinkinyje (Vario Burnos, 2000) skaitome: *garsas kaupias save atpažinęs*, aptinkame tą lingvistinį meninį incestą, kurio vis dėlto nėra sapnuoti neketina neva

nevėluojantys lietuviškųjų kanonų pakaruokliai – (l) aureatai / (m) okytojai ir šiaip tautinių traukinių, vietoje stovinčių vagonėlių, prižiūrėtojai / prikabinėtojai... Čia nėra įkyriai gebriaunių skolino ar paveldėto išbelstumo kanonų, kamufliažinių meilės Lietuvai, Budai ar Gedai iškamšų, tad vėluojama (jeigu kam tai būtina pabrėžti), kaip ir Aivarо Mockaus atveju, kontrapunktiškai konceptualiai. Beje, Lietuvių literatūros enciklopedija (LLTI, 2000), suinventorinta pagal V. Kubilių, nė pavardžių nepamini šių autorių, kurie išsiskyrė pastarojo laikotarpio poezijos panoramoje. Įdomu, ar pačios enciklopedijos, ar jos ištremtų poetų traukiniai sinchroniškiau vėluoja / rieda.

X

P. S.

Erzino rekonceptualesniu spinduliu nešviečiančių ir literatūros, ir kritikos žvaigždžių paradai, vėl įsižiebiant stagnacijos meto žiburiams, židiniams bei žibintams (deja, autoritetai, estetika, idealai beveik tie patys kaip ir 90-aisiais – tik kitais priklausomybiniais indeksais paornamentuoti);

taip pat holokaustinis „inteligentiškų“ lietuvių vieno su kitu santykių pobūdis bei mastai, savo nuodingumu prilygstantys Lietuvos žmonių ir *žmonelių* galvažudystėms bei reketams, išpildomiems svetur; mat nesublumtuos genties brutalumas po kovo 11-osios tapo stabilium valdininkų ir biurokratų valstybės vidaus politikos pasekmių kursu, medpadiškai užkabinančiu ir humanitarų sferą;

partijoms atstovaujančio šarlataniškumo valdžioje ir premijuojamo vidutiniškumo (pasipūteliško anemiškumo) kūryboje aljansai – neišeksploruota medžiaga kultūros demokratijos parodijai Lietuvoje (jeigu atgims viduramžiai, tai turės išsiskleisti ir lietuviškoji epika, idant pražiopsotomis dostojevskiškėmis-markesiškėmis variacijomis apnuogintų (nors ir pavėluotai) konservatyvaus nacionalinio charakterio agresiją ir substancinę medpadiško tautos *ego* klastą; pasirodo, ji tikrai nepakito per tūkstantį metų ir todėl barbariškumo indikacijomis sudomino / suneramino Melą Gibsoną;

klestėjo detektyviškos epopėjos verta gyvuliškai atkakli fondų, išdų ir kompensacijų medžioklė – nelyginant prieš teritorijos grobis, kuris, deja, niekada netaps *geismų ir dvasios grožių įstabiu* kūryboje (net užtvirtintas nacionalinės premijos laureatų diplomais ar neveluojančiame traukinyje sėdinčių dienos didvyrių medaliais);

merkantilizmas visose (ir politikos, ir kultūros) sferose, kartais su triukšmu šalinant iš kelio skaidresnės reputacijos ir ne medpadiškos struktūros piliečius – kiek ilgokai užsitęsusių postbachanalinės epochos požymis Lietuvoje, kur idealizmas mutavosi iki patriotinio vandalizmo kirčių vidiniame valstybės-koncerno liūne, bet ne gemaliniame postmoderno kūne; kiaučių sielų it sienų nuolankumus jame visą šimtmetį / dešimtmetį sėkmingai verbavo ir apie migdolinių vertelgiškumą suokė savanoriško mūsų visų pragaištingumo darbdaviai bei įtėviai (kokie ateities herojai kūrybiškai užtvenks šį epochinių / eunuchinių suokalbių ir keliaklupsčiaujančių kupriukų muzikantų tvaną politikoje bei kūryboje, net jeigu jie ima tarp savęs rietis ir vienas kitą fekalinti?);

drumzlini gatvinio ekstremizmo vandenys kiek nelaukta, bet dėsningai įsiliejo į antisemitinio potvnyio aukštupius (neakivaizdus štausaukinio proletariato bei mikelinškinės inteligentijos duetas, kurio ir reikėjo tikėtis); dabar lauktina generacijų susiliejimo šventės literatūroje bei jos kritikoje – šio susiliejimo pagrindu turėtų tapti senolių ir vaikaičių mentalitetų tapatumas, kurį, pasirodo, tik nežymiai buvo paardžiusios (šiai jau oponuojančios tarpusavyje) ideologų ir instrumentalistų grupuotės; tačiau net menkiausio niliūniškai esmingosios krustelėjimo akivaizdoje jų gretos vėl pavydėtinai suremia pečius, pasirodamos jungtinio hienos šuolio atakai (jau nekalbant apie nuolatinius medpadiškos kilmės spyrius ir (post)moderno, ir (post)metafizikos veidan);

politizuoto visažinybiškumo metropolija per dešimt metų (rekordiškai greitai) pagrindė ir pagimdė gaveliškaai suformuluoto visuotinumo ištarinę: *šita šalis* (būtent), kurioje svetimumui ir

klastotėms diagnozuoti veik visai nėra intelektualiai principingos kritikos, kuri pajėgtų literatūrą repuoti su tokia ekspertizų galia, kokią kartais demonstruoja politikos apžvalgininkai; gal tuomet ne fondus būtų puolama steigti, tarkim, V Mykolaičio-Putino pilies apsaugai bei gynybai, o į savo mylimus autorius būtų pažvelgiama kaip į tipiškus – dažnai dirbtinai suvožtus – *šitos šalies* ir *šitos literatūros* (viena kitą aptarnaujančios) kalngūbrius;

tačiau ritualinių mistifikacijų ir globalinio suiručių tvaiko (pilėnų bei pelkės) dermė *šitoje šalyje*, regis, be vargo buvo perprasta ir dalies naujojo / jaunojo literatūrinio elito uzurpantų; tai vis medpadiškos tradicijos metastazės, kuriomis pabrėžtinai mėgaujasi etatinė literatūrologija ir jos lyderiai;

tautiškai subendravardiklintos gyvensenos ir loterinių banalybių reklamai akiai pasidavinėjo viskuo nusivylusi dauguma, o civilizuoatam kultūros (ir iš Rytų, ir iš Vakarų) vėjui naiviai tebesipriešino antikvarinio jėzuitizmo gynėjai (pastarieji – itin unikali antropologinio paveldo liekana, savotiškas patriotinio / tradicijos stuburo uodegikaulis, kuris ir trečio tūkstantmečio aušroje ant bėgių tiesiasi, idant sustabdytų bet kokį liberalesnės valios traukinį ar casino flotiliją);

ar nebus lietuviškosios makabros bei užsakyminio vertybių žvairumo viršūnę pasiekęs prokuratoriškas / medpadiškas manipuliavimas dešimties metų senumo įvykiais (tarsi jau nebūtų gyvų Baltijos kelio dalyvių, tarsi apie Sąjūdžio kilmę *žmoneliai* žinotų ne ką daugiau už pronacinį keturiasdešimt pirmųjų birželį), – kaip ir visuomet, tokie praeities / dabarties riktai pasirodė esantys stipresni už substancinio imperatyvo sekumas pačioje literatūrinėje lietuvių kūryboje, tiksliau, jos dirbtinai supiltoje medpadiškų tolių tradicijoje, kuri tebevilki neperšauamas stereotipų liemenes, patikimai ginančias nuo universalesnių estetinių sampratų ir intelektine dinamika įkapsulintų smūgių; kol kas ji iš visos sumaištingos šio laisvės dešimtmečio žaliavos negebėjo veik nieko laimėti: nei iš politinio pasisiekimo (Lietuvos valstybė pasaulyje), nei iš vidinės degeneracijos (tauta Lietuvos valstybėje), taip pat nei gebėjo užmesti tinklus klasikos perlų

telkiniuose, nei pagaminti šiandieninės „*kramtoškės*“ literatūrinių eurovizijų fasadams; mat tik tokią ją, ištikimą savo pačios infantilumui, myli uoliai triūsiantys (laureatinantys) įvairių premijų komitetai (nuo Žemaitės iki Nacionalinio), negailintys litų nei žvirblių skrydžiams, anei etnorealizmo estetikos medpadžiams (gal todėl, kad ne viena literatūrologė A. J. mano, jog būtent šis ir tik šis apavas gali būti įdomus literatūrinės Europos sąjungoms).

Ramutis Karmalavičius